

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У СУЧАСНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ВИМІРІ

Торба Н. Г.

*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
м. Біла Церква, Київська область, Україна*

Динамічність, яку приніс технологічно-цифровий поступ, формує нову інформативно-комунікативну взаємодію між учасника освітнього процесу [1]. Провідну роль в педагогіці має процес спілкування. Зміна формату комунікації в ході педагогічного процесу потребує нових психологічних настанов, які організують цей перехід без втрати взаємодії. За такими принципами формується парадигма педагогічного простору майбутнього [2].

Сучасний освітній простір потребує психологічної підтримки для учасників освітнього процесу. Цифровізація є одним з найбільших чинників які впливають на психологічну лояльно-пасивну (характеризується традиційністю та еволюційністю поглядів педагогічної спільноти щодо інновацій в освіті) та трансформаційно-активну (передбачає кардинальну зміну освітнього середовища із залученням цифрових інновацій) діяльність. Це сприяє потребі у чіткому виокремленні психологічних аспектів, які супроводжують вплив цифровізації на індивідуальність учасника освітнього середовища та на освітню спільноту в цілому. Доцільними стають такі психологічні настанови: адаптаційна, мотиваційна, регулятивна, стабілізаційна, самоорганізаційна. Актуальним напрямом досліджень психолого-педагогічного аспекту цифровізації освіти є розробка уніфікованої системи психологічної стійкості щодо інноваційних трансформацій в освіті, яка ґрунтуватиметься на синергетичних принципах.

Блискавичний перехід на цифровий формат навчання під час пандемії COVID-19 спричинив стресові стани в учасників освітнього простору [6]. Водночас, ця ситуація слугувала своєрідним глобальним стрес-тестом для освітньої системи в цілому. Після набутого досвіду переходу до інноваційних форматів навчання, сформувався структурована психологічна модель сприйняття цифрового сегменту в освіті. Окремі дослідження фокусують увагу на закономірності цифровізації освіти, зазначаючи, що це об'єктивні реалії сьогодення [5]. Цифровізація освітньої сфери наразі є безальтернативним процесом [3]. Світогляд, який

фокусується на прагматичній ефективності технологій, диктує зміст та формат трансформацій в освіті. Психологічна готовність педагогічної спільноти до кардинальні змін є важливим складником цієї світоглядної парадигми. Коли педагог опановує основи цифрової грамотності на буденному та побутовому рівні це сприяє фрагментарному подоланню психологічних бар'єрів.

Цифровим навичкам стає притаманне специфічність цільового призначення що сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу та стають маркером якості освіти. Процеси цифровізації освіти мають суттєву цільову складову та мають психологічне спрямування.

Не зважаючи на повільні зміни і консервативні настанови українського суспільства цифрова матриця стає все більше притаманною для української реальності.

До важливих напрямів і завдань цифровізації освіти належать цифровізація неформальної освіти й освіти дорослих. Цей напрям є одним із най-більше навантажених складними психологічними проблемами. Формальна освіта передбачає попереднє ухвалення учнями та студентами мотивованого рішення про навчання, тож відповідно його цифровізація не потребує додаткової зовнішньої мотивації. Для сучасної молоді характерним є те, що цифрова компетентність може бути більш високою в порівнянні її загальної компетентності.

Серед актуальних психологічних проблем, що потребують вирішення у зв'язку з цифровізацією освіти в Україні на даному етапі, можна виокремити:

- підвищення психологічної готовності педагогів та до оволодіння цифровими компетентностями і відповідно до цифровізації всіх ланок освіти;
- урахування в проєтуванні та розробленні нових цифрових технологій освіти психологічних особливостей їх використання педагогами;
- активне впровадження та розвиток віртуальних освітніх просторів, націлених на опрацювання компетенцій, заданих навчальними системами;
- проєтування та розроблення дистанційних навчально-розвивальних курсів на ґрунті концепції продуктивного дистанційного навчання у віртуальному просторі;
- поєднання навчання у віртуальному просторі з інтелектуальним розвитком учнів, з формуванням та розвитком їх суб'єктності;
- розкриття психолого-педагогічних можливостей інфокомунікативних, мультимедійних та інтерактивних технологій у навчальному процесі;

- виявлення потенціалів використання штучного інтелекту або його елементів (зокрема, у форматі чат-ботів) у дистанційному навчанні;
- вивчення засобів управління груповою динамікою у дистанційних навчально-розвивальних курсах, виявлення її впливу на ефективність навчання.

Продуктивність діяльності представників інформаційного суспільства все більш суттєвим чином визначається персональними і груповими можливостями у володінні інформацією (знаннями), її знаходженні, фільтрації, аналізі, збереженні, використанні та створенні, що в більшості випадків вимагає, зокрема, розвинутих компетенцій роботи з віртуальним інтернетпростором. Зростають потреби у креативному мисленні, оскільки саме воно найбільш продуктивно виробляє нові якісні знання та оброблює ті, що вже існують [4]. Оптимальні, найефективніші рішення суттєво детермінуються проведеною роботою зі збору, опрацювання та впровадження знань, їх аналізу, творчого осмислення та використання у практиці.

Література:

1. Антонова О., Фамілярська Л. Використання цифрових технологій в освітньому середовищі закладу вищої освіти. *Open educational e-environment of modern University (special edition)*, 2019, С. 10–22. Вилучено з: <http://eprints.zu.edu.ua/29851/1/216-1140-1-PB%20%281%29.pdf>
2. Bakhmat, N., Kruty, K., Tolchieva, H., & Pushkarova, T. (2022). Modernization of future teachers' professional training: on the role of immersive technologies. *Futurity Education*, 2(1), 28–37. <https://doi.org/10.57125/FED/2022.10.11.22>
3. Кремень В., Биков В., Ляшенко О., Литвинова С., Луговий В., Мальований Ю., Пінчук О., Топузов О. Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти України: стан, проблеми, перспективи: наукова доповідь загальним зборам НАПН України «Науковометодичне забезпечення цифровізації освіти України: стан, проблеми, перспективи». *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2022. № 4(2). С. 1–49. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4223>
4. Максименко, С. Д & Губенко, О. В. (2018). The experience of the implementation of the genetic-modeling method in the psychology of scientific discovery (on an example of the history of the theory of relativity). *Актуальні проблеми психології*. Том 14. *Методологія і теорія психології*, 1(14). 199–209. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/714315>
5. Ніколаеску І., Шинкарьова В. Цифровізація освіти як сучасна вимога інформаційного суспільства. *Перспективи та інновації науки (Серія*

«Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). 2022. № 2(7).
[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2\(7\)-914-923](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-2(7)-914-923)

6. Saha, A., Dutta, A., & Islam Sifat, R. (2021). The mental impact of digital divide due to COVID-19 pandemic induced emergency online learning at undergraduate level: Evidence from undergraduate students from Dhaka City. *Journal of Affective Disorders*, 294, 170–179. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.07.045> АКАДЕМІЧНІ ВІЗІЇ. Випуск 17/2023.